

Eesti eest võidelnute hauad rohtuvad

Mina olen ka teisel pool piiri sündinud. Kolisime Tartusse 1974. aastal, kuna ei tahtnud lapsi vene kooli panna.

Elasime Pankjavitsa vallas, omaaegses Vilo vallas Tserondi külas Petseri maakonnas.

Mis mul kõige rohkem hinge vaevab, on see, et Pankjavitsa surnuaial puhkavad [mu] abikaasa, vend ja kaks õde, ema vanaema ja mu meheisa, kes oli Vabadussõja veteran. (Äial oli ka ristikujuline medal või orden, mille nime ma ei tea, sest ühe korra ta näitas seda ja peitis ära, sest kui näevad, saadavad Vene võimud Siberisse.)

Kevad on käes, vaja on surnuaial hauad korda teha, kori-

stada. Tasuta viisat aga Tartu rahvale ei anta, pole ette nähtud.

Siinpool piiri austatakse kõiki veterane, aga me ei saa haudagi korras hoidma.

Äiapapa Kõivist Paul (14. 09. 1896 – 23. 08. 1965) oli kange, ei läinud kolhoosigi, ütles, et ei määri ennast Vene seadusega; ta uskus ja lootis, et Eesti saab vabaks.

Pauli poeg ehk minu mees on surnud ja ma olen nüüd ainuke, kes tunneb suurt muret omaste haudade pärast.

Aastas korra olen viisa ostnud ja käinud, rohkem pole võimalik.

ALEKSANDRA KÕIVIST

Kas tuleb meistreid ja õppureid Seto Käsitüü Kogosse?

Setomaa Valdade Liidu ja Petseri administratsiooni ühise projekti "Kohalikel kultuuriraditsioonidel põhineva ettevõtluse arendamine ja propageerimine Setomaal", mida lühidalt kutsume Seto Käsitüü Kogoks, hakkab hoogu sisse saama.

Seto Käsitüü Kogo on Setomaal käsitööd elavdav koolitusprojekt. Koolitused on mõeldud neile, kellel on kindel tahtmine käsitöö ühendada ettevõtlusega, käsitööga elatist teenida.

Käsitöökoolitused toimuvad septembrist detsembrini, iga kuu 5-päevane kursus meistri juhendamisel.

Ettevõtluskoolitused toimuvad septembrist aprillini, iga kuu 2-päevane kursus.

Praegu valmistatakse ette uuringut, millega kaardistatakse käsitööoskuste hetkeseis Setomaal.

2007. aastal saavad kursused esitleda ja müüa oma kätetööd Petseri, Irboska ja Lindora laadal. Samuti valmib kataloog, milles tutvustatakse kõigi lõpetajate loomingut.

8 kuud kestva ettevõtluskoolituse käigus omandatakse teadmised äriideede käivitamiseks, tootmise arendamiseks ning käsitöötööstuse (loomingu) müügiks. Koolitatavaid toetavad mentorid ehk nõuandjad,

kes pakuvad tuge omandatud materjali analüüsimisel ja kinistamisel.

Osalejate registreerimine ettevõtlus- ja käsitöökoolitustele algab mais-juunis. Enne seda eelregistreerime huvilisi, et anda teavet, mis aitab neil otsustada, ka osaleda või mitte.

Sarnane projekt käivitub ka Petseri rajoonis. Osalejatele korraldatakse kohtumisi kogemuste vahetamiseks nii omavahel kui ka üle kontrolljoone. Projekti raames kaetakse koolitavate koolitusega seotud sõidu-, majutus- ja toitlustuskulud, samuti kulud põhiliste materjalide ja töövahendite jaoks. Kursuslastel omaosalust tasuda ei tule, küll aga võib osutada vajalikuks tagatisraha, mille saab kursuste eduka lõpetamise korral tagasi. Projekti toetab programm Interreg IIIA.

Kõiki, kes tunnevad huvi käsitööoskuste õppimise ja arendamise vastu, palun kirjutada märgukiri aadressil kaja@setomaa.ee. Märgukirjas nimetada ala või valdkond, mis pakub huvi ja millega oleks tulevikus soov endale leiba teenida. Samal aadressil palun andke teada ka käsitöömeistritest, kellel juba on oskused mingil kindlal käsitööalal.

KAJA TULLUS,
Setomaa Valdade Liit

Eesti ja Vene piirilepingust

Kui president Putin lükkas tagasi Eestimaa ja Venemaa vahelise piirilepingu, siis tekkis ka Eesti valitsusel allkiri tagasi võtta.

See oleks olnud mõistlik samm. Tuleviku põlvkonnad saaksid võimaluse taastada oma riigi terviklikkus, kui selleks tekib sobiv moment – taastada riiklik terviklikkus Tartu rahulepingu järgi.

Riikliku terviklikkuse eest peavad hoolt kandma valitsus, poliitikud, diplomaadid, toetudes rahva tahtele.

Kui meie valitsus järjekindlalt avaldab vaid survet Vene valitsusele, et uus piirileping ratiitseerida, siis sellega näitab ta oma nõrkust ja saamatust.

OSVALD SASKO,
Tartu

Seto Instituut

Mitmit aastakki om kõnõld, õt piias setosil olõma uma instituut. Võrokõisil om, mulgõl om, mille sis setosil võisi-i' olla.

Mõnõ' aastaga' om Võro Instituudi all olnu' seto tüütärõ, a ku' mõtõlda' hõste, sis tundas puudust umast instituudist. Minkõgi pärast taheta-ai' sõnna – Seto Instituut. Kjaudas nii ku' ümbre tulidsõ paa, õt võisi' olla' ütškõik määne arenguskeskus vai määne uurmistarõ, a mitte Seto Instituut. Nii ku'

nii, õt om kol' tarrõ. Om hoonõh, koh om kol' (3) tarrõ: uurmisõ tarõ, praktilitsõ tüü tarõ ja loodusõ tarõ. Edimäne tarõ nakas Setomaa raamatut kokko säädmä, tõõnõ tarõ nakas kultuuri oppamisõga' tegelemmä ja kolmas tarõ piat tuu iist saisma, õt maa ja mõts, minkõ pääl kats tarrõ saisma, alt ar' müvvasi-i'. Sääne om sis instituudi skelett. Pääle tulõ naada' lihha kasvatamma.

Edimätsel aprillil olti Verska

siini soolatõdi, kuis palki tahviti ja nii edsi. Setomaal om paar muuseumi ja sääl paar uurijat, kiä' piasi' kõik näid asju mõistma küüsüdä, mõistma kiilt ja kirja. Kas nimä' mõistva' ja joudva' kõgõ seo tüügä' toimõ tulla? Seto laula om jõ' 19. saj. lõpust püvvet paprõ pääle kirjota' ja muuseumõ vanna kraami, midä hindäl inäp vaia olõõs, ar' anda. Uurja' nii Soomõst ku' Eestist ku' jummal tiid kost viil, ku' Ameerikani' ja Jaapanini' vällä omma' seto rahvast uurnu' ja näist kirotanu'. A midä om sis kirotõt? Kas nuist asjost, nuist tarkuisist om ka' seto rahvalõ täambä' api?

Vaest piast korjama ja küüsümä ja opma nuid asju, minkõ ar' häämisõga' hääs ka' rahvas. Tuu pärast piias tegemä plaani, õt midä om vaia uurii, midä om vaia ja saat viil oppi, midä om korjat ja uurit. Ku' tuuga' nakasi' tüühhü Seto Instituut, sis vaest saasi' viil midägi' seto kultuurist pästä.

Ku mii' ja ka' tõõsõ, kiä' tulõva' Setomaalõ, saa-ai' arvu, ku' nimä' tunnõ-õi', õt seo om Setomaa, sis om Setomaa kaonu', sis olõ-õi' setosil olõmah. Seto Instituut ja Seto kooli' ja Seto muuseumi' ja raamatukogõ' piat hinnast kokko võtma ja kuuh mõtlõma ja tüühhü nakama üte plaani perrä. Sis om ka' hummõn midä kaia' ja hindäl koh olla'.

ÕIÕ SARV

Seto kommete viljeleja ja edasikandja Öie Sarv Põltsamaal Seto Seltsi korraldatud Setomaa sünnipäeval 10. oktoobril 2004. Ilmar Vananurme foto

soega, õt piat kuigi' tõõsõ nimega' hõikama. Vaest tuu om elolisõlt nii tähtsä asi, õt üldäs ütte, mõtõldas tõist.

Mitmõlkõrral ompargikõnõ inõmisi kuuh olnu' ja arotanu' tuud instituudi asja, õt kuis, mille, minkõ pärast, kinkõ jaost. Nii palljo om üteh kuuh ja erälde tetä, ja õt olõsi' hõlpsap arvu saia', sis hindä jaost teime'

Tsäimajah kuuh ja arotõdi veidjokõsõ seto kultuuri ja instituuti. Nuu' setõ, kiä' omma' viil seto küläeloh üles kasunu', nuu' kaosõ ütstõõsõ takah ja mõni ao pärast olõ-õi' meil inäp kinkõgi käest küüsüdä, õt kuis ütte vai tõist tüüd teti, kuis hammit koeti, määnest sammõld korjati, kuis killõt laulõti, kuis rükä põimõti, kuis

Setomaast Nõmme Raadios

Valmistusin 4. aprillil alustama Nõmme Raadios oma järjekordset saadet „Nõmme lugu“, kui astus sisse Arvi Matvei, kaasas kuukirja „Setomaa“ värsked märtsinumbriid.

Saade algas sissejuhatusena: „Lugupeetud nõmmelased! Avo Suurvärav alustab taas „Nõmme lugu“, arvult on see 254-s...“

Setomaa-temaatika avaloona lugesin Arvi Matvei lühiinformatsiooni: „Laupäeval 1. aprillil oli Värskas koos 8. Seto Kongressi Vanemate Kogu. Arutati Setomaa valupunkte...“

Järgmises saates 11. aprillil kõnelesin veel Setomaa-temal. Nimelt refereerisin 6. märtsi „Üliõpilaslehes“ ilmunud Ott Heinapuu artiklit „Maaülikool ulatab setodele abistava käe“.

Alates eelmisest sügisest võimaldab Eesti Maaülikool Tartus kolmel seto tudengil ülikooli kulul õppida. Sellist ettevõtmist

tuleb igati toetada!

Leping Setomaa Valdade Liidu ja Eesti Maaülikooli vahel sõlmiti 6. augustil 2005 Seto Kuningriigi päeval Luhamaal, alla kirjutasid Eesti Maaülikooli rektor Alar Karis, Setomaa Valdade Liidu juhatuse esimees Margus Timmo ja Seto Kongressi Vanemate Kogu toonane peavanem Ahto Raudoja.

Täiendavalt kolmele riigieelarvelisele kohale võivad kandideerida Mikitamäe, Meremäe, Misso ja Värska valla noored, samuti Petseri 2. Keskkooli lõpetanud.

Esimesed kolm stipendiaati juba õpivad – kaks neist kinnisvara planeerimist ja üks metsatõöstuse eriala. Mullu Värska Gümnaasiumi lõpetanud Kairi Noormänd näiteks asus õppima kinnisvara planeerimist.

Jane Vabarna Värska kultuurirajast on märkinud, et teab

mitmeid maaülikooli lõpetanuid, kes Setomaale tagasi on tulnud. Maaülikoolist saadud haridus võimaldab tegutseda ka väikeses piirkonnas. Kui ei saa äri teha, siis võib õpitud rakendada talu ülesehitamisel, sest uusi taluhooneid on Setomaale hädasti vaja.

Annala Laaneots Setomaalt töötab küll Tallinnas, aga on siiani oma koduvalda Mikitamäele sisse kirjutatud ja tema maksud laekuvad sinna, samuti kuulub Annala ajalehe „Setomaa“ kolleegiumi.

Seto Noorte Seltsi tegevusest on paraku viimasel ajal vähe teada.

Nii ma räägin oma autorisaates „Nõmme loos“ ka edaspidi setodest ja setode elust, poliitikast, tulevikuplaneidest.

AVO SUURVÄRAV
Tallinn

Pensionäri elu

Olgu kevad, sügis, talv või suvi, meil selleks vaid aega, milleks on huvi. Meil kalliskive ja hõbedat, kulda – nendega lõpuks lähme ka mulda. Hõbe on juustes, kullast hammaste rivi, kallimad nendest pöie- ja sapikivid. Ega aastate numbrile mõelda küll taha kõik vanusemärgid püüad salata maha. Aga hommikul ärgates varsti sa märkad et varvas on krampis ja kusagil torkab! Kõikjal valutab, üleüldse võib öelda, et mis ei valuta, see ka ei tööta! Külmkapi avad ja aru endale anna, kas tahtsid sealt võtta või midagi panna.

Miski ei edene, kõik läheb vussi, ime siis veel, et närvid on krussis. Vanas eas kõigil nii kindlad on vaated, ei loe põhimõtteid, faktid ega aated. Ministrid on lollid, presidendilgi vead, ah, sina vaid arvad, mina kindlasti tean! Vanasti kõik oli parem ja selgem, tõepoolest lumi oli tol ajal valgem. Noored on hukas, neil madal moraal, nii vist räägiti meilegi nooruse aal. Me elulaeval mängime viimast vaatust, oma lastele loodame paremat saatust. Nii lõpebki tõsielu kirjeldav värss, mille siiani seadnud Ellen Irss.